

Posudek vedoucího na bakalářskou práci Stanislava Kuníka
„Kování pochvy římského meče v období principátu“
(Roman sword scabbard and its fittings during the Principate)
Praha 2013, 51 stran textu, 1 tabulka, 23 tabulek s 69 vyobrazeními.

Meče podobně jako další militária legionářů v období principátu, především v 1. a 2. století po Kr., často nesly bohatou dekoraci, která obvykle neměla pouze formální, dekorativní účel. V tomto ohledu římstí řemeslníci navazovali nejen na starší helénistickou tradici, ale rozváděli také motivy laténského období. Hlavním námětem jsou prvky a struktura dekorace pochev mečů a několika kování opasků (*cingulae*).

Předložená práce je, kromě úvodu a seznamu vyobrazení, rozdělena do šesti hlavních kapitol. Autor se nejprve věnuje hlavním typům gladií z období principátu, začíná chronologicky nejstarší variantou meče typu Mohuč (augustovsko – klaudisjé období), pokračuje variantami z druhé pol. 1. století po Kr. (typ Pompeje). K nejmladším typům období principátu S. Kuník řadí delší meče – *spathae*. Odpovídajícím způsobem se zabývá jejich typologií, tvaroslovím a stejně tak zmiňuje hlavní dekorativní plochy a druhy kování pochvy (vychází zpráci E. Künzla). Při zpracování stanovené problematiky pracuje především s archeologickými nálezy mečů a dekorativních kování, na str. 17 se autor věnuje také nálezovým okolnostem a předměty oprávněně dává do souvislosti s římskými fortifikacemi a později limitem (Rýn, Dunaj), které patří k nejčastějším místům nálezů tohoto typu. Při interpretaci a rekonstrukci mečů a jejich kování se opírá také o ikonografické prameny (kap. 2.6, str. 15): uvádí několik charakteristických reliéfů na náhrobcích, oltářích a dalších monumentech. V tomto ohledu je pramenná základna velmi početná, nicméně pro přesné typologické hodnocení nemá většina náhrobků z provincií příliš dobré vypovídací hodnoty – autor oprávněně konstatuje, že jejich kvalita nedosahuje úrovně středomořských předloh a povrch byl upravován (štuk, polychromie). Pro podrobnější zpracování je vhodné využít také práce M. Junkelmana, který se typologii a rekonstrukci militárií věnuje již delší dobu.¹

Nejdůležitější částí práce jsou kapitoly č. 3 a 4, věnované vlastnímu hodnocení námětů a scén u kování mečů typu Mohuč a Pompeje. Autor je podle námětů rozdělil od císařské propagandy (tyto exempláře patří z technologického hlediska k nejlépe zhotoveným). Mezi častá zobrazení patří portréty císařů a příslušníků jejich rodiny, dále prvky související s vojenskými triumfy a porážkou nepřátel (tzv. Tiberům meč; pokoření nepřátel, *troparia*). Představují především vyjádření loajality a oddanosti císařskému domu, zdůraznění a oslavu římských úspěchů v rámci oficiální propagandy, podobně jako tomu bylo i v pozdějších dobách. Nejpočetnější skupinu zobrazení na pochvách tvoří mytologické (spíše než „mýtické“) a náměty a zobrazení božstev. K oblíbeným patří motiv Kapitolské vlčice, dále „vojenští“ ochranní bohové a hrdinové, Mars, Victoria, Roma, Herkules, časté jsou i symboly spojované s Jupiterem. Tuto skupinu doplňuje Bakchus, gryfové, sfinx, solární a lunární božstva. Dále stručně uvádí také florální i figurální motivy a jejich hlavní prvky (rostlinné úponky, zvířata). Autor je v této části podrobněji popisuje a hodnotí na nejdůležitějších dosud publikovaných exemplářích.

¹ Např. Junkelmann, M. 1986: Die Legionen des Augustus. Die römische Soldat im archäologischen Experiment. Mainz am Rhein.

V následující kapitole S. Kuník pojednává o kováních mečů typu Pompeje. Tyto mladší varianty již nejsou početné (18 exemplářů) a v dekoraci tak bohaté, často se jedná spíše o symbolické prvky. Přesto je možné sledovat několik hlavních skupin, ochranná božstva (k nejčastějším patří, Victoria, Mars), tropaia. Tento trend pokračuje i ve 3. století po Kr., kdy jsou figurální scény postupně nahrazovány florálními a jednoduššími prvky. Autor se také věnuje hlavním dekoračním technikám (repousse, niello, tepání, rytí).

Při posouzení jednotlivých námětů a motivů autor vychází především z prací E. Künzla a M. C. Bishopa, přesto by bylo vhodné je doplnit také o práce J. Garbsche², případně odpovídajících svazků LIMCu. Význam dekorace pochev a opasků byl kromě formální dekorace či propagandy také apotropaický, což není v práci dostatečně zdůrazněno.

Pro případné podrobnější zpracování problematiky je vhodné zmínit také podobné náměty na dalších militárních, především lorikách squamatae, přilbách, štítech nebo kováních pochev dýk (pugiae), které patří do stejného okruhu „vojenského umění“. Seznam literatury není rozsáhlý, nicméně obsahuje hlavní přehledové práce, které se tématu věnují.

Je však třeba konstatovat, že formulace na některých místech není přesná a obratná, často je patrné, že autor vychází z německy psané práce, např. „umístění ... exemplářů převážně v Porýní“, namísto většina nalezena převážně v Porýní; taušírování namísto tausování (s. 19); „Lager sacellum“ – táborová svatyně (s. 23); „knöpfe“ – nýt, zápona.

Závěr stručně shrnuje skutečnosti, k nimž autor v průběhu řešení dospěl. Charakterizoval hlavní okruhy dekorace militarií a věnoval se jejich významu. Dle mého názoru splnil cíle, které byly stanoveny diplomovým úkolem, dodržel stanovený pracovní postup. Seznam literatury je však pouze výběrový, autor pracoval především s prací E. Künzla. Diplomand i přes výše uvedené připomínky zvládl dané téma, prokázal schopnost zpracování vymezené problematiky. Z těchto důvodů považuji předloženou práci za vhodný podklad pro obhajobu a k dalšímu řízení pro udělení titulu „bakalář“. Navrhuji hodnocení „velmi dobře“

V Praze, 23. srpna 2013

Doc. PhDr. Jiří Musil, Ph.D.
Ústav pro klasickou archeologii FF UK

² Garbsch, J. 1978: Römische Paraderüstungen. München.